

FOLKHÖGSKOLE VETERANEN

NR 4 2012

EN DAG OM FOLKHÖGSKOLAN I ORD OCH BILD

För Valter Sträng var fallet ofattbart: En så lärd man som rektor Svanholm, en filosofie doktor, hade inte förmått genomskåda humbugen med kriget och militarismen. De lärda var framför alla andra skyldiga att genomskåda humbug. De hade inga ursäkter att förebära. Kunskapen, sanningens kunskap, var ju till för detta: för att man med dess hjälp skulle kunna genomskåda humbug och bedrägligt sken.

Inga-Britt Höjer läste ur Vilhelm Mobergs Soldat med brutet gevär, om Valter Strängs tid på Grimslövs folkhögskola. Tjugofem deltagare hade den 27 november samlats i Stockholm kring folkhögskolan i litteraturen. Vi började med att Björn Höjer förmedlade något av innehållet i antologin med samma namn från folkhögskolans 125-årsjubileum, 1993. Vi presenterades för texter från pionjärtiden, från 1900-talets början och från 1980-talet, och för fiktion, dokumentär och lyrik, och vi fick lyssna till korta stycken.

Ulla Olins dikt Studiecirkel ur samlingen Vintertvätt var bland det vi fick höra. Den ger en skarp bild av det många av oss har upplevt:

*Torp och torparminnen – deltagarna
I studiecirkeln läser eftersinnande
samtalar och lyssnar
På orddressiner
färdas de 50 och 100 år bakåt i tiden
Stugorna, de multnade, de rivna
reser sig som när man kör en film baklänges*

På eftermiddagen presenterade Rune Nilsson den alldeles nyutkomna boken *På upptäcktsfärd i folkhögskolans värld* av Gunnel Furuland. Läs mera om boken på sidorna 11–12.

I det sammanfattande samtalet reflekterade vi sedan över hur folkhögskolan kunnat erbjuda möten mellan deltagarna och litteraturen. Den har också blivit skildrad av deltagare, som Vilhelm Moberg, och av anställda, som Ulla Olin. Därtill har den kunnat stötta författare i vardande, genom vanlig svenskundervisning och genom särskilda skrivarkurser. Kanske är den avgörande faktorn för det senare att någon tror på de försök som görs.

Det här var dagen innan Dagens Dikt i radion fyllde 75 år. Och vi konstaterade, nästan litet förvånade, att det givit så mycket att få lyssna till de upplästa texterna. Det gav lugn och koncentration; något att göra fler gånger!

Lena Skördeman

FOLKHÖGSKOLE VETERANEN

MEMLEMSBLAD
FÖR FOLKHÖGSKOLANS
VETERANFÖRENING

www.vetfolk.dinstudio.se

Nummer 4
ÅRGÅNG 12
DECEMBER 2012

MEDLEM I FÖRENINGEN BLIR DU
GENOM ATT BETALA IN MEDLEMSAVGIFTEN
F.N. 150 KRONOR PER ÅR
TILL FOLKHÖGSKOLANS VETERANFÖRENING
PLUSGIROKONTO 400 28 34 - 2
GLÖM INTE ATT ANGE NAMN OCH ADRESS

INNEHÅLL

En dag om folkhögskolan i ord och bild	1
Folkbildare-författare-förläggare sambruk med gemensam grund	3
Vintermörker över Kjesäter	4
Succé i härliga Härjedalen	5
Från observatörsklass via observatör till aktör	7
Veteraner på möte i Kungälv	9
Gunnel Furuland	11
En härlig bok	11

Redaktionskommitté

Egil Boräng
egil.boraeng@swipnet.se

Jörgen Håkansson
jorgenh1@telia.com

Rune Nilsson
rune.nilsson@folkbildning.net

Grafisk formgivare

Bertil Forsberg Consulting
bfgrafiskdesign@yahoo.se

I skrivande stund ligger snön djup här på Valltrand i Sörmland liksom på många andra platser i landet. Vi har fått jobba rejält med både fyrhjulingsplog och traktorskopa. Åtminstone snöhögarna lär ligga kvar över julen till glädje för barnbarnen och därmed oss.

I det här numret av vår tidning är det mycket som handlar om böcker och om bokproduktion. Förutom en presentation av Gunnel Furuland är två artiklar skrivna av folkhögskollärare som skrivit böcker och dessutom utvecklat egna bokförlag. Också vid mötet som Lena skriver om i sin krönika och vid veteranmötet i Kungälv stod boken i centrum.

Kommer att tänka på en avhandling jag fick av en tidigare studerande på Kjesäters fritidsledarutbildning. I dedikationen skrev hon: "Du sa åt oss att publicera oss. Nu har jag gjort det. Tack!" – Ibland blir man lite förvånad över saker man påstås ha sagt för sådär 30-40 år sedan, men det där var väl inte så dumt.

Läsa kan man också göra på nätet. Om man vill se Folkhögskoleveteranens bilder i färg så finns de på föreningens hemsida, som har adressen: www.vetfolk.dinstudio.se. Ny ansvarig för hemsidan är Tore Mellberg som gärna tar emot synpunkter och idéer via sin mailadress: tore.mellberg@folkbildning.net.

I det här numret skriver Monica Roselius om kursen i Härjedalen som genomfördes trots att den lockade få deltagare. Monica noterar i ett PS att två andra kursresor under året 2012, till Litauen respektive Prag, fick ställas in på grund av för få deltagare och skriver: "Hur är det med intresset för kurser och resor i föreningen? Har den första generationen i Veteranföreningen rest färdigt? Är det för få nya medlemmar i Veteranföreningen, som kan fylla på i aktiviteterna? Det är angeläget att fundera på både vilka arrangemang som lockar deltagare och hur vi får fler av folkhögskolans veteraner till föreningen. En fråga inte bara för Veteranföreningens styrelse utan oss alla!"

Med den uppmaningen vill redaktionen önska alla veteraner en

*God Jul
och
Gott Nytt År!*

Egil Boräng

Folkbildare – författare – förläggare – sambruk med gemensam grund

Jag hamnade inom folkbildningen som en medveten slump, som så många andra, gissar jag. Min dåvarande flickvän hade studerat två år på Hantverkets folkhögskola i Leksand och jag var en flitig helggäst där. De blivande konstnärerna och hantverkarna var fulla av upptåg och i det sena 60-talet var det rena julafton för en nyfiken och vetgirig samhällsvetare.

När flickvännen sökte till Fornby folkhögskolas provkurs med en ungdoms- och fritidsledarlinjen, i samband med SULU (SÖ:s ungdomsledarutredning), följde jag med till skolan en vacker augustidag. Jag erbjöds fem timmar i kommunal administration av den legendariske rektorn Sven. F. Lunner på stående fot *“för att jag hade så snälla ögon”*. Så kunde det gå till med vänliga patriarker som chefer. Han hade vaket hoppat på det tåg SÖ erbjöd med den nya utbildningen, när han endast hade två år kvar innan sin pensionering!

Jag hade redan full tjänst vid Falu gymnasium, men var nyfiken på skolformen efter inblicken på Hantverkets, så jag tackade ja och på den vägen är det...

Jag blev snart ansvarig för Fritidsledarutbildningen och hamnade som mötesordförande, när de dåvarande skolorna med fritidsledarutbildning samlades till konferens på Fornby hösten 1973, efter en del förberedelser på andra skolor, för att skapa en gemensam organisation för att samordna utbildningarna. Året därpå bildades *Fritidsledarskolorna* formellt på Karlskoga folkhögskola och ett intensivt pedagogiskt utvecklingsarbete påbörjades, där vi hälsade på varandra i en lång rad ämneskonferenser. Uppdraget var att utforma en gemensam utbildningsplan och vi stötte och blötte både innehållsmässiga och pedagogiska idéer med en väldig intensitet (fackligt medvetna glömde vi trots det allt merarbete vi tog på oss!). Det var en mycket fruktbar period och jag tror att de flesta skolorna med sina engagerade pedagoger utvecklades kraftigt och skapade en grund för en väl genomtänkt utbildning, som så småningom gav den en särställning i utbildnings-

Sverige, då skolorna i princip fick ensamrätt på Fritidsledarutbildningen.

Det intensiva samarbetet skapade förstås många nya nätverk och samarbeten. På Fornby hade vi väldigt tidigt funderat på var vår främsta målgrupp, tonåringarna, hade för sig (vår första undersökning genomfördes redan 1973). Kontakterna via duktiga och medvetna lärare vid Fritidsledarskolorna ledde fram till projektet *“Tonåring i välfärden”*, där sex av skolorna samverkade för att göra en större, gemensam undersökning kring tonåringars fritidsvanor. Den första genomfördes 1989 och publicerades i en bok 1991.

Jag hade året innan startat förlaget Björnen med familjen som uppbackare. Erfarenheterna från förlagsbranschen hade börjat redan 1978, då vi fick boken *“Fritidspolitik och folkrörelser”* publicerad på dåvarande RSFH:s lilla förlag. Boken var en sammanfattning av våra erfarenheter av nära samarbete med kommuner och föreningar i vår närhet via elevernas praktik, undersökningar och uppdrag åt dem m.m. Den boken gav sedan ingångar till Kommunförbundet, där Elsa Bohlin ville att jag skrev ett folkbildningsmaterial åt kommunerna. Det blev skrifterna *“Andras fritid – vårt jobb”*, som under 80-talet låg till grund för en stor fortbildningsinsats för gårdspersonal runt om i landet. Det ena gav det andra, så jag skrev för de stora läroboksförlagen – Liber, Gleerups och sedan Kommentus förlag under 80-talet. Parallellt hade datatekniken introducerades, Fornby fick sina första IBM-maskiner 1984, och med lite lätt hybris så beslöt jag att starta förlaget med tanke på att kunna gör mycket själv med hjälp av den nya, behändiga tekniken...

Hurusom var satsningen på skolornas undersökning väl tajmat, då gymnasieskolan startade sitt Barn- och fritidsprogram i början på 1990-talet, bland annat påskyndat av Kommunförbundet. *“Tonåring i välfärden”* såldes i flera upplagor till Fritidsledarskolorna och det nya BF-programmet, så det gav en bra start för förlaget, som hade börjat med att köpa tillbaka boken, *“Kommun i utveckling”* från Kommentus förlag, som inte jobbade särskilt aktivt med den, tyckte jag. Även det blev en bra satsning, då många skolor och kommun-

er fann den användbar (den har kommit ut i fem upplagor hittills). Uppmuntrad av bl.a. Hugo Blom på Kommunförbundet skrev jag sedan *"Med samfälld kraft"*, som beskrev fritidens historia och den kommunala fritidens utveckling. Den gavs också ut i flera upplagor i mitten på 1990-talet. Framgångarna gjorde det också möjligt att med fortsatt stöd från Kommunförbundet, Statens Ungdomsråd, Allmänna Barnhuset m.fl. göra om undersökningen *"Tonåringen i välfärden"*, 1995 med ytterligare en fritidsledarskola som samarbetspartner och den publicerades i en ny skrift året efter och den blev också en framgång både bland anmälare och användare.

Efter närmare 25 år som ansvarig för fritidsledarutbildningen ville dåvarande rektorn ha mig för andra uppgifter, så jag fick en lång rad uppgifter för att utveckla skolans förankring och roll i närsamhället. Det blev en intressant kursverksamhet med fortbildningar för äldreomsorgens personal, nedslag i vårdspersonalens situation genom "Ventilen" m.fl. interna utvecklingsprojekt med stöd av ESF osv. Jag fortsatte att arbeta med ledarutbildningen som ämneslärare parallellt på halvtid och när skolan skulle till att fira sitt 125-årsjubileum tog jag över ansvaret för jubileumsskriften – både vad gäller innehåll och den

praktiska utformningen. Nu hade ju förlaget, som jag drivit i 12 år på fritiden redan byggt upp en bra kontaktyta med tryckerier osv, som gagnade utgivningen av jubileumsboken.

Alla kontakter med de andra fritidsledarskolornas drivande lärare gav också idéer för andra bokuppslag. Thomas Christoffersson skrev en bra *"Handledning för specialarbete"*, Torsten Olsson på Karlskoga och Björn Hallner på Vindeln skrev en skraddarsydd bok om folkrörelsernas historia för utbildningen: *"Från Predikanter till Aktivister"*, som kommit i två upplagor, Rune Nilsson på Tollare har skrivit flera böcker och *"Ideell förening"* har blivit till en av de mest spridda skrifterna för att tradera den demokratipraxis, som utvecklats under drygt 100 år inom vårt rika föreningsliv.

När jag idag blickar tillbaka på de här snart 45 åren inom folkbildningen, uppmuntrad av redaktören, så är det sambruket som går som en genomgående tråd i det jag gjort. Det är förenat med en väldig glädje att tänka tillbaka på kontakterna med alla dessa folkbildare, som på så många plan bidragit till min egen utveckling och som gett mig en väldig bred bas för att verka för folkbildningens ideal.

Björn Ericson

Björn Ericson, född 1945, är uppvuxen i Dalarna. Han är ekonom och samhällsvetare, har gått F-linjen i Linköping och har en lång praktisk erfarenhet från hela folkbildningsfältet huvudsakligen med anknytning till Fornby folkhögskola. Björn var en av de drivande när organisationen Fritidsledarskolorna bildades och han är fortfarande knuten till Fornby på deltid.

Vintermärker över Kjesäter

I ett par tidigare nummer av Veteranen har jag berättat något om turerna kring nerläggningen av Kjesäter. Anläggningen är ännu inte såld utan står tom och kostar pengar.

Nu har en majoritet vid den s.k. Demokratijamboreen i november beviljat ansvarsfrihet för den styrelse som lade ner skolan och tog med sig statsbidraget till Stockholm. Ärendet är därmed lagt till handlingarna men jag kan inte låta bli att citera några rader ur rapporten från verksamhetsrevisorerna:

"Vi anser likväl inte att styrelsen, eller någon annan i förbundsledningen, har gjort något som bryter mot stadgarna eller beslutet på den extra stämman."... "Man bör betänka att den styrelse stämman tillsatte hösten 2009, valdes på sina 'scoutmeriter', var i genomsnitt drygt 25 år och flertalet var studerande. Styrelsen fick på sitt bord att ta ställning till kontrollbalansräkning, stiftelsejuridik och folkhögskolepolitik i den högre skolan. Utifrån detta anser revisionen att styrelsen har hanterat frågan på ett ansvarsfullt sätt."

Kommentar känns överflödig!

Egil Boräng

SUCCÈ I HÄRLIGA HÄRJEDALEN

Sånfjällets nationalpark i Härjedalen är ett av de björntätaste områdena i Sverige. Från Nyvallens fåbod, där kor och getter strövar fritt i skog och äng som i forna tider, går fjällets brantaste stig upp mot toppen. Varken björn eller strapatser avskräckte emellertid en grupp folkhögskoleveteraner från att med ryggsäck och gåstavar bege sig upp mot svindlande vyer.

Vandringen var bara en av många fantastiska upplevelser som erbjöds i Veteranföreningens kurs *Härliga Härjedalen* under några vackra septemberdagar. Basen för utflykterna var Bäckedals folkhögskola, vars profil är som gjord för en kurs kring natur och kultur. Bäckedals elever får lära sig leva som forntidens människor, smida på hantverksvis, följa linets väg från egen odling till växtfärgad väv, och många andra nyttiga tekniker.

Folkhögskoleveteranerna fick också genom flera exkursioner inblick i hur människor levde i detta karga landskap. Skogsmuseet i Ängersjö illustrerade hur man försörjt sig i och av skogen, hembygdsmuseet i Hede uppvisade de traditionella byggnadssätten, och på Nyvallens fåbod kunde vi både se hur osten till-

verkades och känna på smaken. En given höjdpunkt var att med egna ögon få se de omskrivna vävnaderna från Överhogdal, Sveriges äldsta bevarade textilier, vävda för tusen sedan och genom en osannolik tur bevarade till eftervärlden.

Höjdpunkt kan man också tala om när färden gick upp mot Flatruet, Sveriges högst belägna landsväg. På dessa höjder levde jägarfolk för flera tusen år sedan och har lämnat spår i hållmålningar av renar, älgar och björnar. Platsens söderläge med lodrät klippa som skydd mot nordanvinden var säkert lika populär bland dåtidens invånare som hos oss nutida turister när vi pustade ut med kaffe-termos och njöt av blånande höjder.

Det välkomponerade programmet stod Bäckedalsläraren Rikard Lilljeqvist för, en veteran som inte vill sluta jobba, vilket kom oss till godo. Med aldrig svikande entusiasm lotsade han gruppen genom det intensiva programmet och fick oss att överträffa oss själva på knaggliga fjällstigar. Kursdeltagarna beställde omgående en fortsättning på Härliga Härjedalen, gärna med flera deltagare!

Monica Roselius

Rikard Lilljeqvist berättar för Ingeborg Rydin, Rune Nilsson och Rut Kronstrand utanför raststugan vid Nyvallens fäbod i Sönfjällets nationalpark.

Fr v Rikard Lilljeqvist, Ingeborg Rydin och Rut Kronstrand på vandring mot hällmålningarna på Flatruet.

Från observatörsklass via observatör till aktör

På väg till en Gilwellkurs¹ våren 1962 dammade jag in i framförvarande bil i korsningen Sveavägen-Tegnérgatan i Stockholm. En DKW hade stannat för gult ljus, vilket är helt lagligt, men i stockholmstrafiken en smula ovanligt för bakomvarande. Men felet var mitt, och jag kom överens med föraren, en vänlig man kring de fyrtio, att reglera de rätt obetydliga skadorna då jag genomfört kursen och återkommit till staden.

Jag var då för femtio år sedan en entusiastisk scoutledare som vid den tidpunkten inte visste att jag också höll på att skaffa mig ett yrke. För övrigt var jag ganska misslyckad som medelklassunge: Fröken Darin, min lärare sedan första klass skulle pensioneras efter läsårets slut 1954 efter lång och trogen tjänst, hon startade som lärare i tjugofemårsåldern, strax efter sekelskiftet under Oskar II regeringstid. Nu hade hon på livets höst med nöd och näppe klarat av två år med lille Kalle som gillade att skapa uppmärksamhet genom att få klasskamraterna att skratta, och skolans rektor unnade henne ett lugnt sista år utan honom. Kalle hamnade istället i den nyinrättade observationsklassen, ett slags uppsamlingsheat av olika slags störningsmoment som skulle hanteras med en snäll äldre lärare. Tyvärr lärde sig Kalle inte mycket där, matte, språklära och sådant. Efter några år i observationsklass och därefter två helt tomma år i ett privatläroverk – kunde inte komma in på ett riktigt läroverk eftersom allt grundläggande saknades mellan klass 3-6 – spottades jag ut ur skolsystemet med otroligt låga betyg strax innan jag skulle fylla femton. Dög inte till något alls, kunde knappt anställas. Räddningen blev Generalpoststyrelsen på Vasagatan som behövde vaktmästargrabbar och betalade hela 551 kronor i månaden. Efter en sejour i brevbärningen blev jag kvar där på dagarna. Alla kvällar och helger var jag ledare i scoutrelsen.

Sedan satte jag kurs på folkbildningen. Kunde jag bli socialarbetare? Det var i alla fall detta mål jag pratade om för mina arbetskamrater då jag efter första årskursen på S:t Eriks folkhögskola återinträdde i posttjänsten som lastbilmatsäck. Eftersom jag var inne i Postens ordinarie befördringsgång kunde jag ta tjänstledighet då terminerna startade och

återinträda i tjänst samma dag som lovet började. Bra för ekonomin.

Efter två årskurser kom jag in på det nystartade Stockholm stads ungdomsledarinstitut och nu kvalat in i det nya yrket ungdomsledare/fritidsledare och fått jobb som föreståndare för en liten fritidshemsavdelning på ett dagis på Söder. Efter ganska kort tid köptes jag över som föreståndare för det då största fritidshemmet i Stockholm med fem anställda. Priset: en lägenhet med förstahandskontrakt. Vilket då var den högsta vinsten i Stockholm!

Nu hade bildningstörsten vaknat på allvar. Hade jag varit en vällyckad medelklassunge i Vasastan skulle jag tagit studenten och efter högskolan fått ett trevligt jobb och en vacker framtid. För mig var det både krokigare och oöverstigligare. Ända fram till jag på TV fick se att nu skulle tillträdet till universitet och högskolor vidgas! 25 år fyllda och fem års yrkesverksamhet skulle öppna porten. Inom bara några månader var jag inskriven på Stockholms Universitets Pedagogiska institution och efter en termin var jag en av de tretio som anställdes som assistenter med lön för att starta A1-kursen 1970. Än hade inte vattnet förvandlats till vin, men vänta bara!

Peddan i Stockholm var då det närmaste Revolutionen man kunde hamna, och här kunde jag fortsätta med det stadsmiljöarbete jag påbörjat då scoutrelsen började kännas trång. Byalag, direktdemokrati, förändring på olika plan. Nu smälte det jag studerade och levde på dagarna ihop med det jag deltog i och levde på fritiden. Det var 1968 under flera år, och då Hemgårdsförbundet behövde nytt vin i de gamla läglarna anställdes jag med 40 poäng i pedagogik plus en vacker B- uppsats som utbildningskonsulent. Scoutledarskjortan som blivit murarskjorta på fritidshemmet byttes nu mot en lila Mah-jongkostym i Manchester. Det blev några bråda år med att bygga upp en kursverksamhet över hela landet.

När bestämde jag mig för att bli folkhögskollärare? Tja, för mig gick det på fem minuter, men detaljerna är lite svåra att relatera i denna artikels format. Emellertid visade det sig att det mesta jag gjort sedan femtonårsåldern nu gav poäng till folkbildningslinjen i Linköping. Jag fullkomligt forsade förbi hundra-

¹ "Gilwellkurs" är namnet på en praktisk scoutledarutbildning som har sina rötter så långt tillbaka som Baden-Powells tid. Utbildningen bedrivs fortfarande i det flesta länder där det finns scoutverksamhet.

tals konkurrenter som förberett sig i åratal med slit på universitetet och på andra sätt. Det mesta jag gjort sedan i början av sextio-talet gav nu poäng. Kombinationen av yrkesverksamhet, folkrörelsearbete/folkbildning – inte sjutton visste jag att det kallades folkbildning det jag gjorde, jag gjorde det ju för att jag var intresserad, inte för att kvalificera mig – och studier plus att jag skrivit en enda bok på Bonnier om pedagogik gjorde att jag kom in på första försöket. Vattnet hade äntligen förvandlats till vin. Och då hade jag medvetet inte nämnt ett år som sekreterare i VPK eftersom jag var rädd att det skulle fälla mig, ett år som skulle gett en hel i sammanhanget kanske avgörande poäng.

Så gick jag då på folkhögskollärlinjen, men hade foten kvar i Riksförbundet Sveriges fritids- och hemgårdar. Långpraktik på Tollare – Tack Stellan! – och lite osäker på hur jag skulle ta mig vidare. Naturligtvis bara tjänstledig från RSFH. Fick en propå att söka mig till Lillsved, gymnastikfolkhögskolan som låg strax intill där jag bodde i skärgården. Jag som aldrig intresserat mig för idrott, som alltid befriat mig från gymnastik. Efter ett besök där eleverna förklarade att lärarkåren precis som en hiss behövde en motvikt var jag fast. Att jag inte kunde stå på huvudet var i elevernas ögon en merit. Sökte och fick jobbet, trivdes bra. Insåg att jag skulle kunna jobba där fyrtio år och trivas bra. Men längtade efter fyra år efter förändring.

Tog tjänstledigt ett år, packade in familjen i segelbåten och styrde mot Kalix. Efter några år där flyttade jag i samband med ett år på Dramatiska Institutets AP-linje tillbaka till stockholmstrakten, numera skild, och tog jobbet som halvtidsanställd kampanjsekreterare på Isolera Sydafrikakommittén med goda utsikter att jobba heltid om inte mer. För en kvarts folkhögskollärlön. Till allas förvåning sade jag upp mig från min ordinarie tjänst på Kalix folkhögskola. Det fanns då på den gamla (goda?) tiden endast två ordinarie tjänster i ungdomsarbetets metodik, jag tror den andra fanns i Ljungskile. Ingen vettig människa sedan Erik den läspe och haltes tid hade frivilligt sagt upp sig från en ordinarie folkhögskollärlön!! Den tjänsten hade nämligen varit bra att ha i bagaget då jag på heltid återgick i folkhögskoletjänst 1990 men de första bägge åren arbetade halvtid.

Nu startade åtta högintressanta år i den politiska hetluften, och jag ska inte trötta dig veterankollega alltför mycket med dem, här rymde jag ju från mitt folkbildaruppdrag, även om jag ändå höll på med en slags folkbildning. Omväxlande arbete var det: pappersarbete med lokalgrupper på förmiddagen, skriva artiklar i dagspressen, städa toaletterna på eftermiddagen, på kvällen en mottagning med befrielsefolk på UD, trevliga öppna människor som sedan skulle dyka upp som presidenter och regeringsmedlemmar i Sydafrika och Namibia. Cyril Ramaphosa blev väldigt överraskad då han besökte min myCKET anspråkslösa kontorsplats i Solidaritetshuset. Samme Cyril som i praktiken tackade nej till att bli president efter Nelson Mandela (som jag fick möta utanför Johannesburg 1991). Istället blev Thabo Mbeki president, Thabo intervjuade jag i en telefonkiosk av mahogny i pressklubben på Vasagatan, 1987 tror jag att det var. Åren och händelserna går ihop som bekant, veterankamrater. Nog med namedropping.

Årstagårdens folkhögskola, sedermera Skarpnäcks folkhögskola blev den överlägset längsta tjänstgöring jag haft, och det är flera skäl till det. Det är inget fel i att trivas, som man lätt kan tro tidigare i min text. Men trivsel måste vara kopplad till utveckling, det måste finnas en framåtriktning, ett momentum. Man måste hålla *minst* samma hastighet som samhällsutvecklingen i övrigt, annars hamnar man ofelbart i bakvattnet. Helst ska man vara lite snabbare, ligga i framkanten. Förstår man det här, och det tror jag många folkhögskollärare gör, då är det bra. Men riktigt bra blir det först då man också rättar sig efter den förståelsen. Om man förstår det här, men struntar i att rätta sig, utan istället lutar sig bakåt, blir bekväm, då blir man istället ett sänke. Både för sig själv och för skolan.

På Skarpnäck var det möjligt för mig att utvecklas, både i mitt jobb, men också utanför jobbet. De första två åren delade jag min tid mellan ISAK och Årstagården/Skarpnäck. De följande sexton åren delade jag min tid mellan ett författande och lärarjobbet. Kallade mig sällan för författare innan pensioneringen, min identitet var en folkhögskollärare som också skriver. Ändå var det faktiskt bara ett år som jag jobbade heltid som folkhögskollärare mellan 1990 och 2008

Författandet ledde till att jag startade ett bokförlag www.ninor.se – Tack Bertil Högberg! – för att ge ut uppföljaren till min första bok om Namibia, som ledde till en pedagogiskbok för fritidsledare tillsammans med Kenneth Westin, som ledde till...

Men på något sätt är jag ändå kvar i Afrika, fast längre norrut. Då jag idag – den 15 november – slutredigerar min artikel släpps min senaste bok *Spökpatrullen* ut på Fischer & Co, ett förlag med betydligt större muskler än mitt eget. Kunde inte motstå då de frågade... Boken är ett samarbete med en annan militärhistorisk författare, Lars Gyllenhaal, och innefattar också ett kapitel om den expedition i Sahara jag deltog i med två jeepar från andra världskriget. Kolla gärna in på YouTube: <http://www.youtube.com/watch?v=t3Hn1wx7qss&feature=endscreen>

Men hur gick det med bilkrocken i början då jag var på väg till Gilwell, där jag för första gången träffade Egil Boräng som bad mig skriva denna drapa. Jo, jag ringde dagen efter hemkomsten, lät signal efter signal gå fram. Inget svar. Märkligt. Ringde dagen därpå, och fick tala med en bedrövad hustru.

Mannen hade fått ström genom kroppen i sin verkstad och avlidit. Bilskadan visste hon om, men lät den bero, den var för obetydlig i sammanhanget. Jag förstod att mina telefon-signaler ringt i hans öron som inte längre

hörde där han låg död i verkstaden. Detta sade mig något om livet som jag då inte förstod riktigt men som står klart för mig nu. Skjut inte upp. Handla nu.

K G Norén

Artikelförfattaren kör jeep i Siwa en stad och oas som är belägen i Egyptens västra öken.

K-G Norén har inte bara ett bokförlag utan har själv skrivit en rad böcker inom mycket skilda ämnesområden, pedagogik, järnsmede, Södra Afrika och militärhistoria.

Motioner till årsmötet 2013

Nu är det dags att fundera över om du vill sända motioner till Veteranföreningens årsmöte 2013. Enligt vår stadga skall dessa vara styrelsen tillhanda senast 1 mars.

Årsmötet, som genomförs vartannat år, kommer att äga rum de 21 maj 2013 i Stockholmstrakten. Vi återkommer med närmare uppgifter i nästa nummer av Medlemsbladet.

**Motioner insänds till föreningens ordförande Lena Skördeman
Stureborg Torpa, 57394 Tranås eller e-post lens@skordeman.com
Styrelsen**

Veteraner på möte i Kungälv

Ett 20-tal folkhögskoleveteraner från Väst-sverige träffades på Nordiska folkhögskolan i Kungälv i slutet av oktober. Nils Zandhers, tidigare rektor på skolan, hade lovat att bokstavligen ta emot deltagarna, vilket han också gjorde, när vi kom till skolan. Nils inledde med att leda allsången av Nordal Griegs "Kringsett av fienden" som fick förnyad aktualitet efter dåden i Utöya förra året. Skolans rektor sedan ett år, Hans-Åke Höber, hälsade deltagarna välkomna och berättade om verksamheten i dag efter att ha beskrivit sin egen bakgrund, som inte varit spikrak till det nuvarande jobbet.

Nils Zandhers och Birgitta Nesterud tog sedan över och talade om "Nordiska folkhögskolan och alla dess filialer/dotterskolor." Birgitta hade som mycket ung fått ett stipendium på 500 kronor från sin SSU-klubb i Jämtland, vilken lade grunden till hennes livslånga engagemang inom folkhögskolan, där hon varit en verklig nydanare bland annat genom att vara med och starta nya skolor, till exempel Kvinnofolkhögskolan. Just nu arbetar hon med romernas folkhögskola.

Stewe Claeson, folkhögskolans mest fram-

gångsrike författare i modern tid och tidigare rektor i Kungälv, talade sedan med kunnighet och humor om nordisk litteratur. Han började med att fråga deltagarna om de kände till eller hade läst vissa nordiska författare, som han nämnde. Blyga tittade vi ner i bänken. Den ende författare de flesta av oss hade läst var danske nobelpristagaren Johannes V Jensen. Stewe talade också en hel del om språkets betydelse, inte bara inom litteraturen.

Sista föreläsningen hölls av norska författaren Britt Bildøn som kom direkt från Berlin för att träffa veteranerna. Hon är en framgångsrik författare, som fått pris för att ha skrivit på nynorsk. Hon gav en bred exposé över aktuella norska författare, av vilka de flesta är okända för oss i Sverige. De vi känner till är ofta deckarförfattare, vilkas verk just nu är populära, såväl i bokform som i teveserier.

Lena Skördeman hann också med att presentera veteranföreningen och de möten, som äger rum senare i år. I Västsverige fortsätter vi att planera för en ny sammankomst till våren, troligen i april, där vi vill diskutera miljöfrågor.

Lars Hjertén

Lars Hjertén och Stewe Claeson.

Gunnel Furuland

Det var den sista majdagen i år. Den sköna försommarvärmen hade bytts mot kyla och det var nästan så jag fruktade järnnätter. På en halvtimme hade buss och T-bana tagit mig från grönskan på Tollare med prunkande syrener till Birkastans stenhus. Gatuserveringarna ligger tätt på Rörstrandsgatan men i kväll gapade de alla tomma. Jag var på väg till Tomtebogatans sista hus för att träffa Gunnel Furuland för att få veta mer om boken *På upptäcktsfärd i folkhögskolans värld*.

På hemsidan www.lagunforlag.se läste jag:

Lagun

Språkligt – latin "lämna, fördjupning". Geologiskt – de genom smala landrensor från havet avstängda och vanligen grunda delarna i mitten av korallöar och vid långgrunda kuster och floder. Litterärt – ett småskaligt bokförlag som vill värna boklig bildning och den unika berättelsen. Geografiskt – Tomtebogatan i Birkastan, Stockholm med Karlbergsparken som promenad- och joggningsstråk. Personligt – Lars och Gunnel.

Gunnel tog emot och strålade av energi trots en lång arbetsdag med att flytta folkbiblioteket i Knivsta till nya lokaler. Över kaffemuggarna berättade hon om sin kommande bok.

– Min make Lars Wikfeldt och jag fick idén 2006. Vi var på Brunnsviks hundraårsfest. Det var en sådan glädje och fest att vi båda kände att vi vill möta fler skolor. Lars var illustratör, fotograf och jag är en ordmänniska. Den första skola vi besökte var Tärna och

Bäckedal blev den sista. Boken handlar om 53 skolor spridda över hela landet. Här möts de äldsta med nästan hundrafemtioårig historia med förorternas unga växande skolor. Ingen skola är någon annan lik.

Projektet började i april 2009 och slutade i augusti 2010. Då hade de hunnit besöka de 53 skolorna. Besöken var ofta spontana. Skolorna är sedda med den tillfällige besökarens ögon.

– Vi kände oss som gäster och främlingar och såg kanske det som den vane besökaren, elever och anställda inte längre ser. Lars bilder är verkligen kulturbilder. Fotona är viktiga. De dominerar helt över texten. Det är ingen historik över svenska folkhögskolor.

Lars gick bort 2011 men Gunnel ville verkligen slutföra projektet. Det blev en del i en sorgeprocess. Lars Gramh redigerade och varje skola fick 6 – 8 sidor.

Vi pratade om farfar Gunnar och pappa Lars Furuland. Gunnar var rektor för Malugns folkhögskola 1928 - 1964 och fick uppleva att landstinget tog över skolan från den lokala folkhögskoleföreningen 1947. Lars var professor i litteraturvetenskap i Uppsala. 1971 gav han ut boken *Folkhögskolan – En bildningsväg för svenska författare*. Han var en flitig och ofta önskad medverkande på många folkhögskolor. Gunnels egen doktorsavhandling har rubriken *Romanen som vardagsvara* och handlar om hur romanen blev var mans egendom.

Rune Nilsson

EN HÄRLIG BOK

Gunnel Furuland – Lars Wikfeldt

På upptäcktsfärd i folkhögskolans värld

– en resa i ett svunnet och nutida bildningslandskap

Den är tung 1,4 kg. Den är 445 sidor tjock. Den är vacker. På omslaget en Malungsflock. Man läser den inte från pärm till pärm. Man bläddrar i den, stannar upp, blir förvånad och eftertänksam, lägger den ifrån sig för att efter en stund ta upp den igen, hitta nya sidor, nya bilder. Det är en härlig bok. En bok som kan ligga framme på soffbordet så att gäster kan bläddra i den

Skolorna presenteras länsvis från Norrbotten till Skåne. Från fyra län saknas skolor men även dessa

län får fyra sidor. Först en vacker textbild från Nordiska museet, sedan en karta där länets alla folkhögskolor är utplacerade och därefter en kort presentation av varje skola med tillkomstår, huvudman, läge och något speciellt. Sist också ett litterärt citat. Så presenteras för övrigt alla skolor som inte tillhör de 53.

Det finns mycket intressant faktatext även om något faktafel har smugit sig in här och där. Jag har under årens lopp besökt 26 av de 53 skolorna, i många fall bott och jobbat där. Ändå fick jag lära mig mycket nytt. Texten handlar om skolornas kulturella betydelse för sin trakt och sin huvudman. Men den handlar också om idag. Så här skriver Gunnel Furuland om Kista folkhögskola, vår yngsta:

”Målsättningen är att bedriva folkbildning, främja kultur- och bildningsverksamhet för alla, skapa en trygg utveckling för svensk-muslimsk identitet och bidra till en demokratisk utveckling av det svenska samhället. Man uttrycker det till och med som att man vill bidra till en renässans inom svensk folkbildning! Man kan bli stödperson genom att bli medlem i Kista folkhögskolas förening – en metod som påminner om de första folkhögskolornas arbetsätt.”

Det är framför allt bilderna som fångar mig. Alla är originalfoton av Lars Wikfeldt. Ofta har han fångat detaljer som den vane besökaren inte längre ser. Jag har inte räknat dem men min skola Tollare finns med på 16 bilder.

Gunnel Furuland, författare till boken På upptäcktsfärd i folkhögskolornas värld.

Gunnel själv är med på och ger liv åt många bilder. Jag har hittat 116 sådana.

Köp boken. Känn glädjen över att vi har dessa fina folkhögskolemiljöer.

E-post: info@lagunforlag.se eller mobil 070-2952947.

Rune Nilsson

NU är det dags att betala medlemsavgiften för 2013!

150 kronor till plusgiro 400 28 34 - 2

(Och ytterligare 150 kr om du missat att betala för 2012)

Skriv namn, adress, telefon och e-postadress

För denna medlemsavgift får du:

- Fyra nummer av Folkhögskoleveteranen,
- Inbjudan till årsmöte, seminarier och regionala träffar,
- Erbjudande att delta i resor och
- Ett nätverk med folkhögskoleveteraner!